

KIBERBŰNCSELEKMÉNYEK AZ ONLINE KERESKEDELEMBEN

CYBERCRIME IN ONLINE TRADE

KRASZNAY Csaba; SIMON Béla

(ORCID: 0000-0003-3216-2592); (ORCID: 0000-0002-1555-3690)

krasznay.csaba@uni-nke.hu; simon.bela@uni-nke.hu

Absztrakt

Bár volumenében nem jelentősek, de az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét jelentősen erodálják az internetes kereskedelem C2C ügyleteiben elkövetett jogsértések. A cikk ezeket vizsgálja és jogi illetve informatikai szempontú megközelítése révén kíván javaslatokat tenni azok visszaszorítására. Esettanulmányokon keresztül bemutatásra kerülnek az összetettebb elkövetési magatartások. Ezek is példazzák, hogy a komplex megközelítésű bűnmegelőzési kampányok, és a bűnüldöző szervek valamint a piaci szereplők közti szoros együttműködés jelentős javulást képes elérni ezen a területen.

A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Ludovika Kiberbiztonsági Kiemelt Kutatóműhely keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

Kulcsszavak: online csalások, apróhirdetési csalások,

Abstract

Although not significant in volume, citizens' subjective sense of security is significantly eroded by infringements of C2C transactions in online commerce. This paper investigates these issues and proposes some actions to reduce the impact using legal and IT approach. Through case studies, more complex behaviours will be presented. These also exemplify that complex crime prevention campaigns and close co-operation between law enforcement agencies and market actors can achieve significant improvements in this area.

The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the Cyber Security Ludovika Workshop.

Keywords: online fraud, online trade frauds

A kézirat benyújtásának dátuma (Date of the submission): 2017.10.02.

A kézirat elfogadásának dátuma (Date of the acceptance): 2017.10.24.

BEVEZETÉS

A közvetlen gyártói értékesítés bizonyos termékcsoportok esetében tökéletesen működik (például internetes szolgáltatások), míg más termékcsoportoknál a vásárlói szokások (pl. gyorsan romló termékek), vagy a jogszabályi környezet (pl. gépjárművek) nem teszik lehetővé az e-kereskedelem előre törését az értékesítésben az offline kereskedelem rovására.

Az e-kereskedelem elindulását követően számos tényező volt befolyással arra, hogy annak melyik típusai lesznek sikeresebbek. Az egyéni vásárlók közötti, azaz C2C (customer to customer) típusú ügyletek nem tartoznak a klasszikus online üzleti modellekhez [1]. Az eBay elektronikus piactér indulásakor tulajdonképpen egy online „garázsvásár” funkciót töltött be, majd a forgalom növekedésével az üzletszerűen kereskedő vállalkozások fölénybe kerültek az oldalon.

Nyilvánvaló, hogy az e-kereskedelem teljesen átalakította és alakítja jelenleg is az értékesítési szokásokat¹. Aki üzletszerűen értékesíteni szeretne, annak a magváltozott vásárlói szokásokra is tekintettel kell lennie. Korábban Magyarországon nagy népszerűségnek örvendtek az eBay-hez hasonló aukciós oldalak, ahol a vásárlás öröme fokozhatta a licitálás izgalmát. Az elmúlt évek során erősödő tendenciát mutatnak az ügyfelek földrajzi közelségét kihasználó internetes kereskedői fórumok – tulajdonképpen apróhirdetési oldalak². Ezekben nincsen meg az izgalom az ügyfelek számára, de cserébe széles választékból, azonnal, az esetek jelentős részében jó áron lehet a kívánt termékeket, szolgáltatásokat megvásárolni. Elsődleges tényezővé vált az azonnaliság, ez azonban az ügyletek biztonságának rovására megy.

Szolgáltatói oldalról is megfigyelhető az a dilemma, hogy milyen módon biztosítsák ügyfeleik zavartalan kereskedését. Míg korábban az oldalak üzemeltetői alig követeltek meg bármilyen különleges lépést a regisztráció során, ma már számos technikát használnak, melyek lényege a regisztráció során a személyazonosság ellenőrzése: jelképes összegű vásárlás bankkártyával, postán megküldött regisztrációs jelszó visszaigazolása, a regisztrált felhasználó összekapcsolása a közösségi hálózati profillal vagy akár valamilyen személyazonosító okmány távoli bemutatása.

Vizsgált témánk a magánszemélyek közti értékesítéssel foglalkozik, amelynél a közösségi oldalak megjelenésével, a magánszemélyek részéről fokozódó online jelenléttel olyan kapuk nyíltak meg, amelyek ezt megelőzően elképzelhetetlenek voltak, ez pedig magával hozott olyan visszaéléseket, melyek ma már napi szinten jelentenek veszélyt a becsületesen kereskedők tömegeire.

AZ ONLINE APRÓHIRDETÉSI OLDALAKON TÖRTÉNŐ KERESKEDÉS JOGI HÁTTERE

Az apróhirdetési oldalakkal kapcsolatos ügyletekkel összefüggésben nem szűkíthetjük látókörmünket kizárólag a deliktuális felelősség³ kérdésére. A polgárjogi jogsértések és a büntető igazságszolgáltatás között is működik, illetve működnie kellene számos olyan

---

¹ Ha például az ingatlanügynöki tevékenység azon részét vesszük, amikor az ingatlan ügynök csupán az információs csatorna szerepét tölti be és nem teljesít hozzáadott értéket, úgy könnyen belátható, hogy a szemfészédők és kádvájók sorsára kell jusson.

² www.olx.com, <http://www.kijiji.ca/>, <http://www.tradera.com/>, <https://www.ebay-kleinanzeigen.de/>, www.jofogas.hu, www.hardverapro.hu, <http://www.quertime.com/article/top-30-best-free-classified-ads-posting-listing-web-sites/>

³ Deliktuális felelősség: kártérítési kötelezést keletkeztet a károkozó és a károsult között a kár bekövetkezésének tényére alapítva, vagyis a károkozónak meg kell térítenie az okozott kárt.

jogintézménynek, amelyek egyértelműen meghatározzák és biztosítják az ügyleti alanyok jogait és kötelezettségeit

Az apróhirdetési oldalakon, közösségi oldalak chat felületein polgárjogi értelemben sok esetben az adásvételre vonatkozó szerződéses ügyletek létrejönnek, hiszen a szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre [2]. Ha a vevő oldaláról feltételek kikötése nélkül vételre vonatkozó kijelentés érkezik az eladói ajánlatra, azzal a szerződés megkötése meg is történ⁴.

Az ilyen módon megkötött adásvételi szerződés létrejön, de a tulajdonjog átszállásához a dolog birtokba adása is szükséges – tehát a szerződés tárgyát végül más személynek értékesítő eladó nem követ el sikkasztást, mivel a tulajdonjoggal rendelkezhet⁵, de az ügylet megíusulásával összefüggésben a károsult jogszerűen követelhet kártérítést, mivel a törvény értelmében a szándékos szerződésszegés esetén a jogosult teljes kárát meg kell téríteni⁶.

Az elektronikus úton történő szerződéskötés különös szabályai [3] azonban nem vonatkoznak az apróhirdetési oldalakon vagy közösségi oldalakon létrejövő ügyletekre, mivel a törvény értelmében az elektronikus levelezés vagy azzal egyenértékű egyéni kommunikációs eszközzel kötött szerződés esetén nem kell alkalmazni az elektronikus utat biztosító félre vonatkozó speciális – többlet kötelezettségeket, korlátozásokat előíró – rendelkezéseit.

Abban az esetben azonban, ha a az eladó tevékenységét üzletszerűen végzi, akkor rá a Ptk. vállalkozás fogalma illeszthető, mivel a törvény értelmében vállalkozás: a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy[4]. Az ügylet másik oldalán pedig a fogyasztó áll, aki a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy.

Ebben az esetben pedig az egész ügyletre vonatkozik a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet.

Utóbbi szabályozás értelmében távollévők között kötött szerződés olyan fogyasztói szerződés, amelyet a szerződés szerinti termék vagy szolgáltatás nyújtására szervezett távértékesítési rendszer keretében a felek egyidejű fizikai jelenléte nélkül úgy kötnek meg, hogy a szerződés megkötése érdekében a szerződő felek kizárólag távollévők közötti kommunikációt lehetővé tévő eszközt alkalmaznak.

Ebben az esetben a fogyasztóvédelmi jellegű szabályok az eladóra nagyságrendekkel több korlátot és kötelezettséget tesznek. Az egyszerű polgárjogi ügyletben részes felek mellérendelő viszonya megváltozik és a fogyasztó javára számos jogintézményt alkalmazandóvá tesz. Ilyenek például a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség, formai követelmények, fogyasztót megillető elállási és felmondási jog, stb. [5]

Az apróhirdetési vagy közösségi oldalakon, különféle fórumokon való üzletszerű tevékenységet végző személynek a fent felsorolt fogyasztóvédelmi rendelkezéseknél sokkal jelentősebb fenyegetettséggel is számolnia kell: a közterhek viselésének és az ahhoz kapcsolódó adminisztrációs kötelezettségekkel⁷. Az ügyletek ezen vetületének kifejtése

---

⁴ Természetesen a hatályosuláshoz a távollévők között tett jognyilatkozat esetén a címzetthez való megérkezés is szükséges.

⁵ Vannak ettől eltérő rendelkezések is: például a francia kötelmi jogban nem szükséges a dolog átadása, elegendő a szerződés létrejötte.

⁶ Ha például a vevő elutazik az eladóhoz a termékért, de azt már más elvitte, akkor az utazással összefüggésben felmerült minden költség.

⁷ Lásd bővebben: http://nav.gov.hu/data/cms362227/ingo_ertekesites_tajekoztato_internetre.pdf

azonban meghaladja írásunk kereteit, így csak azt kívántuk érzékelteni, hogy az üzletszerűen ügyleteket megvalósító személy könnyen a jogszerűtlenség talajára tévedhet.

CSALÁSOK BŰNCSELEKMÉNYEK MAGYARORSZÁGON

Sokkal egyértelműbben körülírható az a jogszerűtlenség, amikor az eladóként megjelenő személy nem értékesítési szándékkal, hanem illegális jövedelem céljából keresi fel a hirdetési, vagy közösségi oldalakat.

Ezekben az esetekben nem jön létre szerződés, mivel a csalárd személynek nincs is ügyletkötési szándéka. Így, ha az eladó tévedésbe ejtési szándékkal hirdetést ad fel, hogy eladná – az egyébként birtokában is lévő - értékes műszaki cikket, akkor a sértett vásárló nem követelheti az adásvétellel összefüggésben az adott műszaki cikket a büntetőeljárás során, csupán a sérelmére elkövetett bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett kárának megtérítésére tarthatna igényt⁸.

Évek	Regisztrált csalás bcs. darab/év	Csalással okozott kár Mrd Ft/év	Kármegtérülés Mrd Ft/év – Csalás bcs.-nél	Kármegtérülési mutató – csalás bcs.-nél	Kármegtérülési mutató – összes bcs.-nél
2012	36911	32,5	4	12,6%	6,52%
2013	37345	33,7	2,3	6,95%	10,50%
2014	33362	27,9	2,9	10,24%	6,64%
2015	31976	47,1	2,1	4,46%	7,11%
2016	43 383 ⁹	28,4	2,6	8,99%	7,59%
2017. (1-6.hónap)	10641	93,9	2,5	2,62%	6,52%

1. táblázat Regisztrált csalás bűncselekmények száma Magyarországon [6]

A csalások statisztikai adatai önmagukban jelentős következtetések levonására nem alkalmasak, mivel egyrészt a jelenlegi statisztikai rendszer nem szolgáltat pontos adatokat arra vonatkozóan, hogy a csalás bűncselekmények elkövetésében mennyire játszottak szerepet informatikai eszközök, vagy akár az internet, másrészt azokat nagyon jelentősen befolyásolta egy-egy jelentős kárértékkel, vagy rendkívül nagyszámú sértettel járó büntetőeljárás.

Sokkal lényegesebb következtetések vonhatók le az összes regisztrált bűncselekménnyel összevetve. Itt ugyanis az látható, hogy 2012-ben az összes bűncselekménnyel okozott kár 18,4%-a, 2013-ban 14,5%, 2014-ben 13,9% 2015-ben 22,9%, 2016-ban 12,9%, míg 2017-ben 27,9% volt csalásra visszavezethető.

Összességében tehát a csalások által okozott kár hullámvölgyekkel, de egyre nagyobb szeletet hasít ki az illegálisan szerzett javakból. Kijelenthetjük, hogy az elkövetők rájöttek, hogy a csalás jellegű bűncselekményeket „éri meg elkövetni”

⁸ Annak természetesen nincs akadálya, hogy az elkövetőtől lefoglalt, majd elkobzott vagyontárgyat árveréses értékesítés során a sértett vásárolja meg, de ennek esélye csekély.

⁹ Az éves kiugrás a Zala-megyei ügycsoportnak volt köszönhető, ahol 2016-os regisztrált csalások száma 21.502db, míg ugyanitt ugyanezen adat 2015-ben 1301db. Az ügy egy üzletszerűen és jótékony célú adománygyűjtést színlelve elkövetett csalás volt 9,6millió forint kárértékkel és közel 21.000 sértettel.

A kármegtérülési mutatók a csalás bűncselekmények elkövetésénél – összevetve az összes bűncselekményhez kapcsolódó kármegtérüléssel – azonos sávban mozognak jellegzetes tendencia nélkül, aminek az az oka, hogy ezeket a mutatókat egy-egy nagy értékű ügy jelentős mértékben befolyásolja.

SÉRTETTÉ VÁLÁS FOLYAMATA AZ ONLINE C2C TÍPUSÚ CSALÁSOKNÁL

A bűncselekmény sértettjévé válásának oksági folyamataival a kriminálpszichológia és a kriminológia is foglalkozik. E tudományterületek egyes megállapításait kívánjuk kiemelni a tárgyalt visszaélésekkel összefüggésben.

A csalásokat, mint bűnözési jelenséget vizsgálhatjuk, mint vagyoni elleni bűncselekményt, mint gazdasági és mint fehérgalléros bűnözést is.

Sértetti oldalon a csalás jellegű bűncselekmények esetében azt vizsgálhatjuk, hogy mi volt a kiváltó oka annak, hogy a sértettben kialakuljon egy tévképzet, aminek hatására a saját, vagy harmadik személy vagyoni sértő magatartást tanúsít anélkül, hogy erre bárki erőszakkal, vagy fenyegetéssel rábírná.

A sértetti oldalról jelentkező tényezők között kiemelendő, hogy sok esetben a sértett intellektuális képességei¹⁰, vagy az éppen aktuális körben meglévő csekély információs bázisa vezetnek arra, hogy „bedőljenek” a csalónak. A másik nagyon gyakran előforduló ok a jelentős előnyök iránti vágy, ami egyfajta kapzsiság¹¹.

A körülményekből származó tényezők meg kell említeni, hogy ezek a leggyakrabban az elkövető befolyása alatt lehetnek, mint például a rövid döntési idő, a megtévesztő információkat alátámasztó valódi információk¹², stb.

Az elkövetőre vonatkozó tényezők esetében olyan faktorokra kell gondolni, mint a magabiztos kommunikáció és a jó meggyőző képesség.

Fontos megjegyezni, hogy a sértettek egy jelentős része nem tesz feljelentést, aminek csak egy kis része vezethető vissza arra az okra, hogy nem látja értelmét feljelentés megtételének, nem reméli a nyomozó hatóságok eredményességét, vagy a kárának megtérülését. Egy másik rész azért nem tesz feljelentést, mert a feljelentés megtételével az önmagáról kialakított énképében való értékvesztést pszichikailag nehezebben élné meg, mint az elveszített anyagi javak miatti negatív érzéseket. Ezek az énkép korrodálások akkor jelentősebbek, ha a korábbi tévedésbe ejtődésével kapcsolatos döntésével utólag nem tud azonosulni. Ezek a belső konfliktusok abból adódhatnak, hogy önmagát a sértett egy okos/bölcs embernek tartja és az átverés ennek ellenkezőjét mutatja, de nagyon gyakori, amikor a sértett önmagát nem tartja kapzsi embernek, de az aránytalanul olcsó dolog megszerzése iránt tett intézkedései mégis ezt mutatják.

A feljelentés megtételének elmulasztása fordítottan aránylik a megtévesztő cselekmények szofisztikáltságához. Minél összetettebb és minden körülmények között ember által elhihető az anyagi kárra vezető megtévesztés, annál inkább valószínűbb a feljelentés megtétele¹³. Ha azonban a sértettnek attól van oka tartani, hogy a nyomozóhatóság, illetve az igazságszolgáltatási szervek munkatársai előtt nevétség tárgyává váljon, amiatt, hogy képes volt a nagyon egyszerű megtévesztő magatartásnak is bedőlni, akkor az egy nagyon jelentős indok arra,

---

¹⁰ Például: <https://www.youtube.com/watch?v=i-8-1N3-iS0>

¹¹ Például nagyon sürgősen eladó egy teljesen új műszaki berendezés a kiskereskedelmi ár töredékéért.

¹² Hamis antivírus kampány indítása egy valós kártékony kódra tekintettel.

¹³ Ez azonban nem igaz abban az esetben, ha a megtévesztés olyan szintet ér el, hogy a sértett a sérelmére elkövetett cselekmény jogtalanságát sem látja. Pl. elhiszi a sértett, hogy az elkövető bűncselekmény, vagy baleset áldozata lett.

hogy a feljelentését ne tegye meg, illetve a cselekmény látenciában maradjon. A nyomozóhatóság előtt tett sértetti nyilatkozat tehát önmaga „bűnös”, vagy titkolt tulajdonságainak beismerése is egyben.¹⁴

A csalás elkövetése során szinte kizárólagos jelleggel és rendkívül markánsan dominál a pszichológiai momentum. Mivel – s ez a német tudományban jól kitapintható szempont [7] – általában önkárosító jellegű cselekményről van szó, a passzív alanynak, - azaz akire vonatkozóan elkövetik a bűncselekményt - kell önszántából rendelkeznie a vagyont illetően [8; 238.o.].

Általában a csalások elkövetése során számos eszköz áll az elkövető rendelkezésére a számára előnyös tévedés kiváltására¹⁵. Az online térben ezek a lehetőségek teljesen átalakulnak. Egyrészt az elkövetőnek nem kell azonnal rezzenéstelen arccal hazudnia, hanem lehetősége van minden online kommunikációt (chat, SMS, e-mail, stb.) jól átgondoltan, megfontoltan alkalmazni az általa elérni kívánt cél érdekében. Ennél fogva a potenciális elkövetők száma kibővül, hiszen sokkal nagyobb azon személyek száma, akik illegális jövedelem érdekében másokat tévedésbe ejtenének, mint azon személyek száma, akik erre a fizikai térben valóban képesek lennének. Előbbiek közül nagyon sokan vannak, akik nem képesek mások átverésére, mert külsőjük, megjelenésük, kommunikációjuk láttatni engedi csalárd szándékukat. Az azonban kijelenthető, hogy akár online, akár a való életéről is van szó, a csalás jelentős részben a felek pszichológiai ütközetének eredményén fog múlni. „Rádásul a sértett nem is tudja – szemben a csalóval –, hogy hadban áll [8; 239.o.]...”

AZ ONLINE C2C TRANZAKCIÓKBAN ELKÖVETETT CSALÁSOK JOGI HÁTTERE

A tárgyalt téma vonatkozásában a deliktuális felelősség leginkább a csalás bűncselekmény elkövetésével összefüggésben merül fel, melyet a büntető törvénykönyvünk [10] (továbbiakban Btk) a 373.§-ban tárgyal. Eszerint aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt vagy tévedésben tart és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

A bűncselekmény megvalósulásának feltétele az, hogy az okozott vagy okozni szándékolt kár ötvenezer forintot elérjen vagy meghaladjon, vagy ha ezt az összeget nem éri el, de a cselekményt bünszövetségben¹⁶, közveszély¹⁷ színhelyén, üzletszerűen¹⁸, vagy jótékony célú adománygyűjtést színlelve követik el, az szintén bűncselekménnyé minősíti fel az egyébként szabálysértést.

Ha az említett minősítő körülmények nem állnak fenn és a kár ötvenezer forint alatti, akkor a szabálysértési törvény[11]” 177. § (1) –ba ütköző tulajdon elleni szabálysértés valósul meg.

Az okozott kár lehet valamilyen vagyontárgy, de lehet valamilyen vagyoni jogviszony, így nincs akadálya a bűncselekmény megvalósulásának, ha a kár folyószámla pénzben, virtuális fizetőeszközökön, vagyoni értékkel bíró virtuális javakon fennálló tulajdonjogban keletkezik.

---

¹⁴ Itt kívánjuk megjegyezni, hogy a tanulmányunk nem a sértettek felróhatóságát kívánja kiemelni, csupán jelezzük, hogy a csalás jellegű bűncselekmények jelentős részben szükségképpen a sértettek helytelen döntésével, magatartásával tudnak csak megvalósulni.

¹⁵ Nem a tulajdonát képező nagy értékű autó, értékesnek tűnő ruhadarabok, ékszerek, telefon, megnyerő modor...

¹⁶ Bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet.

¹⁷ Közveszély alatt olyan helyzetet kell érteni, amikor meg nem határozható, vagy nagyobb számú meghatározott személyt, illetve jelentős értékű anyagi javakat sérelem bekövetkezésének reális lehetősége fenyeget.

¹⁸ Üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

A kárnak nem kell szükségszerűen a tévedésbe ejtett személynél – azaz a passzív alanyánál – bekövetkeznie, így a tévedés hatására cselekvő személy és a sértett egymástól elválhatnak.

Az elkövetési magatartás nem csak tévedésbe ejtés, de egy - az elkövetőtől függetlenül kialakult – téves tudattartalom fenntartásával is elkövethető. Ilyen módon, ha az eladó látja, hogy az általa értékesített dolog ellenértékéért a vevő az átutalása során ejtett hiba miatt a vételár többszörösét utalja és erről az eladó nem szól a vevőnek, akkor elkövetheti a tévedésben tartásos csalást.

„A tévedésbe ejtésnek nem kell fondorlatosnak, átláthatatlannak lennie.” [12] Azaz a csalás akkor is megvalósul, ha a megtévesztő tevékenység az emberek többsége számára alkalmatlan a tévképzet kialakítására. Mindig csak azt kell a büntetőeljárás során vizsgálni, hogy a sértett megtévesztése megtörtént-e¹⁹.

A csalási cselekmény két mozzanatból áll. Az első a megtévesztés, melynek végrehajtásával az elkövető a maga részéről mindent megtett annak érdekében, hogy a sértettet károsító eredmény bekövetkezzen. Ezzel a cselekmény kísérleti szakba kerül és azáltal válik befejezetté, hogy az eredmény is bekövetkezik, ami a bűncselekmény megvalósulásának második mozzanata.

A bűncselekmény eredménye tehát szükségszerűen a kár. Fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdésének 16. pontja határozza meg, mely szerint a kár: „a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés”. Az értékcsökkenés megmutatkozhat az aktív vagyon fogyásában vagy a passzív vagyon növekedésében. A büntetőjogi értelemben vett kár szűkebb körű, mint a polgári jogban használt kár fogalom, mert ott az elmaradt vagyoni előny is e körbe vonható.

Büntető joganyagunk azonos büntetési tétellel fenyegeti a kísérletet megvalósító személyt és az elkövető tevékenységét segítő bűnsegédet is, mint az önálló tettet. Ennek megfelelően, ha valaki kisebb kárt (50.000Ft-500.000Ft) okoz, vagy szabálysértési értékre (0-50.000Ft) üzletszerűen követi el a cselekményt, úgy vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, azonban a bíróságnak van lehetősége a szabadságvesztés végrehajtását felfüggeszteni, illetve kísérlet és bűnsegély esetén szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés is kiszabható.

A csalás bűncselekménynek természetesen vannak súlyosabban minősülő esetei is (pl. nagyobb kár: 500eFt-5Ft – 3 évig terjedő szabadságvesztés, stb.), de ezek a tárgyalt esetekkel összefüggésben kevésbé gyakoriak. Azt azonban fontos kiemelni, hogy a büntetőeljárás törvény rendelkezései értelmében a nyomozóhatóságok számára a bírói engedélyhez kötött titkos adatszerzés [13] lehetősége üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetett, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetében nyílik meg. Azt a szintet el nem érő cselekmények esetében nincs lehetőség bírói engedélyhez kötött titkosszolgálati eszközök igénybevételére.

A rendőrségi törvény azonban lehetővé teszi, hogy a rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzése, megakadályozása, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása érdekében bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést [14] folytasson, amibe bele tartozik a figyelés, hírközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információt gyűjtése is.²⁰

Mindezekre tekintettel kijelenthető, hogy a nyomozóhatóságoknak, - és itt a hatásköri és illetékességi szabályok alapján – a városi és kerületi rendőrkapitányságoknak rengeteg

¹⁹ Szokás ezt úgy is említeni, hogy a sértettnek joga van ostobának lenni.

²⁰ A szabályozás 2018. július 1-től a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény hatályba lépésével módosul. Leplezett eszközök (hatodik rész) 214-260. § egységes szerkezetben a büntetőeljárásról szóló törvényben nyernek szabályozást.

lehetőségük van eredményes nyomozások lefolytatására, ha figyelembe vesszük, hogy az internetes kommunikációra vonatkozó egyes információ források fél, mások akár egy éven²¹ keresztül is elérhetőek²²

Bár a bűnügyi statisztikából jelenleg nem olvasható ki, hogy az internetes apróhirdetési oldalakkal összefüggésben mekkora a felderítettség, de az oldalak üzemeltetői és kapcsolódó fórumok tanúsága szerint jelentős számú áldozata van ennek a bűnözési formának és az ügyek többsége sorozat jellegű, azaz üzletszerű.

Mint minden, informatikához szorosan kapcsolódó bűncselekménynél – ezekben az ügyekben is van lehetőség az elkövető részéről az anonimitás biztosítására. A nyomozóhatóság számára minden online cselekmény információval szolgálhat, ezen túlmenően pedig a vételár kiegyenlítésére igénybe vett pénzügyi szolgáltatók is információkat szolgáltathatnak. Az eljárások legfőbb elhúzódságának oka a legtöbb esetben a megkeresések teljesítésének elhúzódsága.

ESETTANULMÁNY 1.: „TAMÁS” A MEGÉLHETÉSI SOROZATCSALÓ – EGY ÁTLAGOS ESET

Az esettanulmány egy olyan csalástípust mutat be, melynek során az elkövető olyan internetes apróhirdetési, vagyon elleni sorozatcsalást hajtott végre, amely a kisebb összegek tömeges megszerzésével irányul az elérhető jelentős haszonbevételre. A bűncselekményt az egyik legnagyobb magyar apróhirdetési oldalon követte el. Az ügy részleteit a szolgáltató munkatársainak segítségével, mélyinterjú módszerével tudtuk rekonstruálni.

Mivel a kis összegek miatti egyéni feljelentésekkel a hatóságok nem kellően foglalkoznak, a korábban említett okok miatt pedig sok károsult nem tesz feljelentést, a szabálysértési ügyként kezelt esetek többnyire eredménytelenül záródnak. „Tamás”, a magányos elkövető ezért nem is nagyon rejtette magát, abban bízott, hogy törvénytelen cselekedetei nem érik el azt a szintet, amit számon fognak kérni rajta.

Az esettanulmány 3 éves időintervallumot ölel fel az első feljelentéstől az első fokú ítéletig és azt kívánja bemutatni, hogy milyen időigényes eljárási szakaszok lassítják jelenleg a büntetőeljárást.

Regisztráció Iphone4-es felhasználói néven

Regisztráció dátuma: 2010.12.25. – iphone 4, fiókját használta: 2010.12.25 – 2010.12.28 között, majd szünet 2013.06.20-ig. Sikeres tranzakciók voltak: 16 Pozitív értékelést gyűjtött.

2013.11.30. Első bejelentés csalás lehetőségéről az üzemeltető honlapján – Az üzemeltető oldal moderátora figyelmeztette „Tamás”-t, hogy teljesítse az ígértetket.

A fenti eladótól 2013-11-21. vásároltam egy Huawei P6 készüléket! Az értékelései a tagsági ideje szerint megbízhatónak tűnt az eladó ezért utalással kifizettem még az nap a telefon árát! A csomag azóta nem érkezett meg! Az eladó azzal az ürüggyel hogy sérülten visszavitte a posta állítólag 28-n újra feladta. A csomag a ma sem jött meg még! Ha hétfőig nem ér ide a csomag vagy a pénz vissza, kérem hogy a megfelelő lépéseket tegyék meg a felhasználóval szembe! Én is meg fogom tenni a feljelentést a rendőrségen! Ezt jeleztem az iphone 4 felhasználó felé is!	2013-11-30 09:46:21
---	------------------------

1. ábra Bejelentés a szolgáltató felé (Forrás: saját szerkesztés)

²¹ Számos uniós tagállam esetében nincs előzmény adat (pl. kiosztott IP cím) tárolására vonatkozó kötelezettség.

²² Érdekes összefüggés azonban, hogy bár a büntetőeljárásban a szolgáltatók az adatokat egy éven túl nem kötelesek tárolni, addig az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 88.§ (7) bekezdése szerint az elektronikus hírközlési hálózati szerződésekből eredő igények két év alatt évülnek el. Így a büntetőeljárásban is hasznos adatok minden bizonnyal a szolgáltatók rendelkezésére állnak.

2013.12.26. Egy kiskunhalasi lakos hirdetést adott fel az apóhirdetési oldalon arról, hogy egy LG mobiltelefont szeretne vásárolni. Tamás jelentkezett, hogy van egy ilyen típusú eladó mobiltelefonja 73.000 Ft-ért egy teljesen új, 2 év garanciás, gyári csomagolású készülék. Sértett elutalt 73.000 Ft-ot 2016. december 30-ára a sértett által megadott, Budapest Banknál vezetett bankszámlára, majd várt a termékre, ami nem érkezett meg. Tamás többször is mondta, hogy „most küldöm” futárral a terméket. Miután a sértett megunt, feljelentést tett a lakóhelye közelében lévő rendőrkapitányságon.

Rendelkezésre álló adatok alapján [REDACTED] kiskunhalasi lakos 2013. december 26-án hirdetést adott fel a [REDACTED] internetes oldalon, hogy LG G E975 típusú mobiltelefont venne. A hirdetésre jelentkezett iPhone 4 felhasználó névvel [REDACTED] és arról tájékoztatta a sértettet, hogy a telefont betudja szerezni 73.000 Ft-ért, ezért egy új csomagolt állapotú 2 év garanciával rendelkezik, melyet a VIP Phone Hungary Kft. Budapest, Váci út 136/c szám alatt tud érvényesíteni. A sértett 2013. december 30-án a 73.000 Ft-ot elutalta [REDACTED] Budapest Banknál vezetett [REDACTED] számú számlájára. A telefon a mai napig nem érkezett meg, e-mailben és telefonon is [REDACTED] arról biztosította [REDACTED], hogy a futár a telefont szállítja.

2. ábra Rendőrségi megkeresés a szolgáltató felé (Forrás: saját szerkesztés)

2014.02.20-ai dátummal a Kiskunhalasi Rendőrkapitányság (03060/175/2014.bü.) megkereste az apróhirdetési oldalt üzemeltető céget, hogy az „iPhone 4” nevű felhasználója adatait adja meg, melyre a cég 2014. 06. 08. dátummal válaszolt.

A megadott adatok a következők:

- név,
- e-mailcím,
- feladott hirdetések,
- összes hozzászólás,
- IP címek,
- tevékenység log lista,
- 3 mobiltelefon szám,
- elérhető bankszámlaszámok (több is volt),
- további rendőrségi bejelentés csatolása,
- lakcím,
- más megkeresések jelzése (Gödöllő RK).

Apróhirdetési oldalról történő első kitiltás időpontja 2014.01.16. volt.

A Gödöllői Rendőrkapitányság megkeresése (13040/624-3/2014. bü.) 2014.02.24.-es dátumú, mely egy ASUS Radeon videokártyával volt összefüggésben. Erre a megkeresésre 2014.06.07. a válasz dátuma. Itt is jelzés történt, hogy Kiskunhalason már folyik eljárás.

A megadott adatok alapján Tamás egyértelműen beazonosíthatóvá vált. A kárérték ekkor még kismértékű volt.

Regisztráció Carloss felhasználói néven

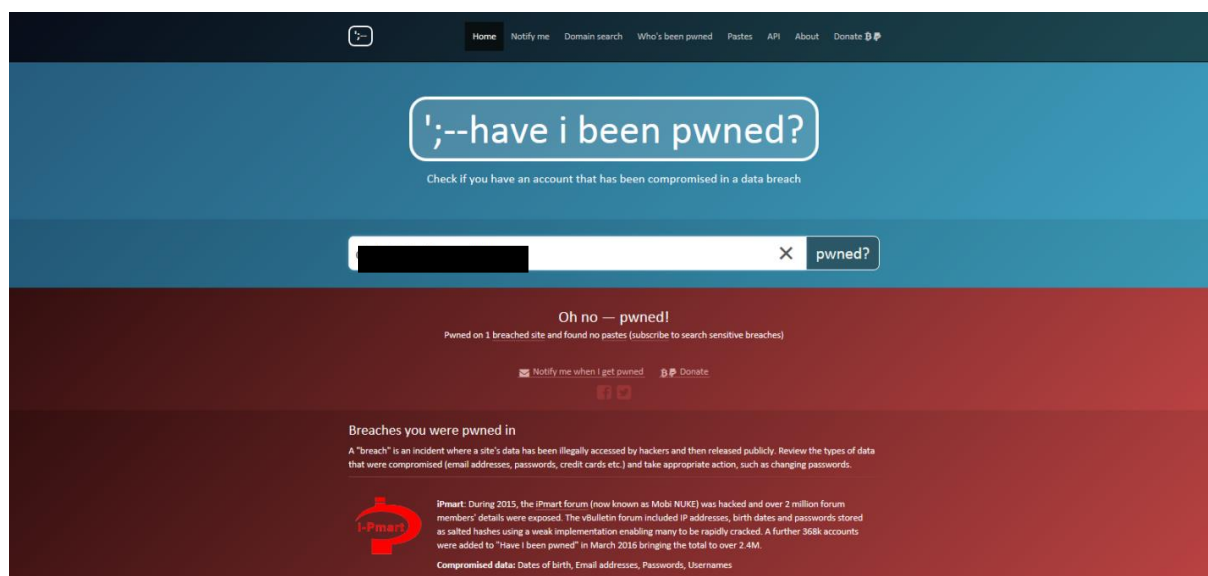
Regisztráció dátuma: 2006.10.20. – carloss, fiókját használta: 2006.10.20 – 2011.10.19 között nagyon aktív, majd szünet, a fiók 2014.01.28-tól aktív újra. Sikeres tranzakciók voltak: 15 Pozitív értékelés. Kitiltás: 2014.02.12.

„Tamás” folytatta a csalássorozatát, melynek hatására 2014.03.20-én történt megkeresés a IV. kerületi Rendőrkapitányságtól (01040/615-3/2014. bü.). A szolgáltató 2014.06.11-én adott választ, melyben az előző adatok mellett itt is jelzést kapott a hatóság, hogy másik két helyen már folyik büntetőeljárás.

A fiók használati karakterisztikája felveti annak a lehetőségét, hogy a csaló „feltörte” a Carloss felhasználói fiókot. A felhasználóknál gyakran előfordul, hogy egy szolgáltatót egy bizonyos ideig használnak, majd elhagyják azt, viszont a korábbi regisztrációjuk változatlan marad, a fiókhoz tartozó jelszót nem frissítik, ráadásul több szolgáltatónál ugyanazzal az e-mail címmel és jelszóval regisztrálnak. Mivel az interneten napi szinten történnek felhasználói információkat érintő adatszivárgások, melyek sokszor egy az egyben elérhetővé is válnak, egyszerűen hozzá lehet jutni ezekhez az e-mail cím-jelszó párokhoz. Amennyiben a támadó valamilyen forrásból hozzájut a fiókhoz tartozó e-mail címhez, könnyen tudja ellenőrizni, hogy az adott e-mail címhez tartozik-e kiszivárgott jelszó.

Mivel a szolgáltatóval folytatott mélyinterjúk során rendre olyan esetekre találtunk, melyek a korábban sokak által használt ingyenes magyar e-mail címekkel való visszaélésekre vezetnek vissza (Citromail, Freemail), feltehetőleg elérhető egy olyan lista a magyar feketepiacon, melyek megkönnyítik a fiókokhoz való hozzáférést. Egyben feltételezhető az is, hogy az internetes csalások elkövetőit ezekkel a listákkal „kiszolgálják”, hiszen nem valószínűsíthető, hogy ezek az elkövetők hacker tudással is rendelkeznek.

A konkrét ügyben látható, hogy carloss 2014.01.29-én, 08:50:49-kor jelszót változtatott a sikeres belépés után. Ebből látszódik, hogy rendelkezett a korábbi belépési paraméterekkel, majd azt megváltoztatta, hogy az eredeti tulajdonos véletlenül se tudjon belépni ide. A fiókhoz használt e-mail cím egyébként megtalálható a HaveIBeenPowned nevű internetes adatbázisban, mely a nagy adatszivárgások során kikerült adatokat listázza. Eszerint az iPmart nevű fórumból kiszivárgott adatok között található meg ez az e-mail cím. Mivel azonban ez a lista csak 2016-ban került napvilágra, a csalás során nem ezt használták.

3. ábra A kompromittált e-mail cím a HaveIBeenPowned oldalon (Forrás: saját szerkesztés)

Az elkövető a Carloss fiókot több tucatnyi csalás után adta fel. A IV. kerületi Rendőrkapitányság megkapta ezekről is az információkat

Regisztráció Iphoneos5-ös felhasználói néven

Regisztráció dátuma: 2010.08.31. – iphoneos5. Fiókját használta: 2010.12.25 – 2010.12.28 között, majd szünet után 2013.06.20-tól. Sikeres tranzakciók voltak: 14 Pozitív értékelés. Kitiltás: 2014.09.19.

2014. 09. 21.-én a IV. kerületi Rendőrkapitányságnak az üzemeltető jelezte e-mailben, hogy „Tamás” továbbra is folyamatos csalássorozatot követ el. A folyamatos bejelentések

ESETTANULMÁNY 2: FIZESD KI A VÁSÁRLÁSAIMAT! – ONLINE

A következő esettanulmányban szereplő apróhirdetési történetnek három szereplője van: Eladó (terméket kínál egy apróhirdetési portálon), Vevő (terméket keres hirdetés útján) és a Csaló.

A „szalonkaivan” („Szalonka Iván”) felhasználó feltehetően több esetben is alkalmazhatta azt a csalási módszert, hogy privát kapcsolatfelvételek után (e-mail, telefon és egyéb internetes csatornákon) úgy üzletelt apróhirdetési oldalakon, hogy nem is volt tulajdonában semmilyen „eladható” termék, nem hirdetett, mégis sikerült hasznot húzni becsapott hirdetőktől. Az ügy nehézsége, hogy a csaló jól rejti magát. Az esettanulmányban nagyjából két hétig volt regisztrációja (az első bejelentésig), ez alatt sikerült tucatnyi csalást elkövetnie. A csaló kétszer regisztrált „szalonkaivan” és „aprohirdetes” néven, 2016 végén. A felhasználói fiókokat mindössze egy mobiltelefonszám köti össze, ezt adta meg a csaló az „ügyfeleinek” mindkét regisztrációjánál.

„szalonkaivan” és „aprohirdetes” leggyakrabban használt ip-je: 9.121.14.244, ez is összeköti a két fiókot. Ennek érdekessége, hogy az IBM cég IP cím tartományába tartozik, így egyrészt jó lehetőséget ad a nyomozás során részletes végponti információk megszerzésére, másrészt a jogsegély keretében körülményesebb ezen információk megszerzése, mintha az ügy hazai távközlési szolgáltatótól származna.

A csalási módszer lényege a következő. A csaló egy kurrens, ugyanolyan terméket adna el, illetve venne egy, az Eladó és a Vevő által látogatott online hirdetési felületen. Eladót és Vevőt üzenet formájában keresi meg Csaló üzletelési szándékkal, majd adott időintervallumon belül megállapodik velük az adás-vételekről. A folyamat elején az Eladónak előreutalást ígér, ezért elkéri az illető bankszámlaszámát és a telefonszámát. Azt ajánlja neki, hogy az átutalást követően (amiről a banki igazoló szelvény fotóját azonnal el fogja küldeni igazolásul) 1-2 órán belül menni fog a futár a csomagért és elhozza azt. Ezalatt a Vevővel (közben vele is előreutalásban állapodik meg) a vételárat az Eladó számlájára átutaltatja és elkéri a szállítási címet is az áru leszállításához. A Vevő tehát átutal Eladó számlájára, majd a bizonylat fotóját átküldi Csalónak, az pedig ezt a fotót elküldi Eladónak az átutalás igazolásaként, és jelzi a futár indulását. A futár persze nem futár, hanem a Csaló maga vagy valamelyik embere. Az áru végül (ami pl. egy játékkonzol vagy egy TV-készülék) a Csalóhoz kerül. A folyamatot egy-két héten belül akár több tucatszor is végre tudják hajtani anélkül, hogy kiderülne a turpiság. A Vevő napokig várja a terméket, sokáig nem is sejti, hogy csapdába ejtették és amikor már elkezd gyanakodni, először az ártatlan Eladóhoz fordul, aki persze állítja, hogy a „futárral elküldte az árut”, de az már soha nem fog megérkezni jogos tulajdonosához.

A „társasjáték” játszható úgy is, hogy „csak” foglalót utaltat a csaló a vevőtől az eladónak, így még jogilag is problémás helyzet áll elő.

Közvetlen nyom ennél a módszernél kevés marad, mert a csaló hirdetést nem adott fel, rejthette volna az IP-címeit VPN-el, TOR hálózattal (a konkrét esetben ezt nem tette, valószínűleg egy kaposvári nyilvános helyről forgalmazott, legalábbis a korábban kiemelt IP címe mellett egy ilyen IP cím jelenik meg néhányszor), email-váltás csak egy erre a csalási körre regisztrált címmel történik, mobiltelefont ritkán használnak (az is általában anonim), a csaló személyesen csak pillanatokra (a termék átvételénél) találkozik (vagy nem is találkozik, mert mást küldd maga helyett) áldozataival, a pénzmozgás követésére és ellenőrzésére pedig nincs érdemi lehetőség, nem pénzt tulajdonítottak el, hanem dologi eszközt.

Ez a módszer még csak most kezd elterjedni, egyelőre számottevő hasznot nem tud hozni az elkövetőnek, mivel túl körülményes a szervezési munka. Felderítése elsősorban a sorozatcsalások összekapcsolásával, adatelemzéssel, hasonló adatok szisztematikus kikeresésével lehetséges.

Megítélésünk szerint a módszer még tökéletesíthető, a csaló elrejtőzése az interneten jobban megoldható, ezért várható, hogy nagyobb volumenben, nagyobb értékekre is találkozni fogunk még az ilyen csalásokkal. A védekezés egyetlen lehetséges módja a gyors üzemeltetői és hatósági reakció, az ügyek összekapcsolása.

ÖSSZEFOGLALÁS

Bűnmegelőzés alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével [15].

A tárgyalt visszaélések alkalmasak az állampolgárok jelentős részének biztonságérzetét erodálni és az online kereskedelem megítélését rombolni, ezért indokolt fokozatos figyelemmel követni ezt a bűncselekmény-típust.

Megítélésünk szerint a jelenség visszaszorítása érdekében indokolt:

- a szolgáltatókkal szoros együttműködésben bűnmegelőzési kampányok lefolytatása,
- a nemzetközi legjobb gyakorlatok felkutatása a bűnmegelőzés, biztonsági intézkedések területén,
- az online tér további veszélyeivel együtt a témát az általános iskolai közoktatás tananyagába elhelyezni,
- a bűncselekmények széttagolt jellege miatt a jelenlegi hatásköri, illetékességi szabályok nem jelentenek előnyt az elkövetés helye²⁵ szerinti nyomozóhatóságnak, ezért indokolt akár országosan egy szerv kialakítása az ilyen ügytípusok feldolgozására²⁶,
- a jelenleg is működő (egyres mobil szolgáltatók) online megkeresési rendszereken kívül további szolgáltatók bevonása a gyors online megkeresési rendszerbe,
- továbbképzések tartása a bűnüldöző szervek számára a legjobb metodikák ismertetésére, illetve a beszerezhető adatok ismertetésére (pl.: fórumok, aukciós oldalak, külföldi szerverek üzemeltetőinek log fájljaiból, adatbázisaiból),

Az e-kereskedelmet használó vásárlókban a csalódások elkerülése érdekében kialakult ún. „ROPO-effektus”, azaz a vevők inkább csak információforrásként tekintenek az internetre, és bár kialakul a vásárlási szándékuk, de azokat a fizikai boltokban, személyes tapasztalás után végzik. A jogszabályi és műszaki fejlődéssel ez egyre inkább elmúlik, a teljesen online vásárlások aránya folyamatosan emelkedik. Az apróhirdetésekkel létrejövő ügyletekben azonban a vásárló személyek egyelőre hasznosan járnak el, ha kapcsolódnak ehhez az eljárásrendhez, azaz személyesen veszik át a terméket, - amit egyébként a szolgáltatók is ajánlanak. A műszaki és szolgáltatásbiztonsági eljárásokkal azonban az online apróhirdetésekre vetett bizalom is törvényszerűen emelkedni fog.

---

²⁵ Bár a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről szóló 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet további részletszabályokkal igyekszik a legoptimálisabb megoldás kialakítására.

²⁶ Azonban az is jelentős előnyt biztosítana, ha megyei szinten lennének e tárgy körben képzett szakemberek, akik egyfajta információs hálót alkotnának egymással.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] ESZES I.: *Kísérlet az e-business tevékenység üzleti modelljeinek a megfogalmazására és osztályozására*; http://eszes.net/eTanulmányok/eBusiness_modellek_Eszes.pdf (Letöltve: 2017.07.09.)
- [2] 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről (6:63§ (1) bekezdés)
- [3] 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről (6:82-85. §)
- [4] 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről (8:1. § 3.,4. pont)
- [5] 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól (11.-31. §)
- [6] BM Koordinációs és Statisztikai Osztály ©: *Bűnügyi Statisztikai Rendszer*; <https://bsr.bm.hu/SitePages/Nyitolap.aspx> (letöltve 2017.07.12.)
- [7] KINDHÄUSER, U.: *Strafrecht – Besonderer Teil II.*, 2012. pp.: 209-210.
- [8] MADAI S.: *A család büntetőjogi értékelésének változásai (PhD értekezés)*;
- [9] 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről
- [10] 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- [11] BALOGH Á.: *Különös rész Jogi szakvizsga segédkönyvek*, B/1. Témakör: Büntetőjog Harmadik, jelentősen átdolgozott kiadás 478. o.
- [12] 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (200-206/A §)
- [13] 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (64. §)
- [14] 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) (2.2. pont)